

Nr 390.

Av herr **Karlsson** i Gasabäck m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, angående försvarsväsendets ordnande.*

I sammanhang med frågan om en förändrad organisation av försvarsväsendet kommer jämväl spörsmålet rörande de olika officers-, underofficers-, underbefäls- och manskapsgradernas ställning, befordringsmöjligheter och tjänstgöringsförhållanden upp till prövning. Även i det fall att en grupp befattningshavare icke erhåller någon förändring i vare sig det ena eller andra avseendet, sker dock alltid en viss granskning, huruvida vederbörande med avseende på utbildning, tjänstbarhet och löneställning alltfört kan anses befinna sig i ett tillfredsställande läge.

Den kår som därvid — och detta enligt vår mening med starka skäl — alldeles särskilt brukar tilldraga sig uppmärksamheten, är underofficerskåren. Både på grund av sitt antal och den betydelse, denna kår äger för själva organisationen, tillvinner den sig såväl armé- och flottorganisations som statsmakternas intresse. Genom egna framställningar plägar den jämväl framkalla uppmärksamhet för sig och sina önskemål.

Vid försvarsfrågans behandling år 1914 avgåvos en hel del motioner, berörande underofficerarnas intressen. Särskilt betonades därvid betydelsen av, att mera förtjänta underofficerare bereddades möjlighet att kunna avancera till officerare. Visserligen var redan förut den vägen, formellt sett, icke stängd. I vederbörliga tjänstgöringsreglementen stadgas nämligen, att till fänrik kan föreslås även den, som icke avlagt studentexamen om han i sex år varit i tjänstgöring såsom underofficer, därvid minst två år såsom fanjunkare (styckjunkare, förvaltare) samt ådagalagt framstående duglighet och såväl inom som utom tjänsten utmärkt sig genom ett hedrande uppförande. Detta stadgande hade dock icke på många år blivit tillämpat och utgjorde därför enbart en pappersbestämmelse.

Med anledning av vad vid 1914 års riksdag förekom i detta ärende gjorde riksdagen ett uttalande i frågan. I detta framställde riksdagen anhållan om utredning angående de omständigheter, under vilka personal i underbefälsställning vid yngre år måtte kunna vinna befordran till officer och reservofficer ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kunde giva anledning.

En kommittéutredning kom visserligen till stånd, men något därpå byggt förslag har aldrig blivit förelagt riksdagen. Anledningen var den att sakkunnigutredningen egentligen utmynnade i, icke åtgärder för befordran av under-

officerare till officerare, utan på en ny utbildningsform för underbefäl till officersanställning, men en form, som ifråga om krav på teoretiska studier knappast kommit att innebära någon lättnad för aspiranterna ifråga i jämförelse med den, som den vanliga officersutbildningen kräver. Förslaget mötte också gensaga även från underofficersförbundet, och det hela resulterade i — intet.

I försvarsrevisionens förhandlingar synes, på grund bl. a. av att ingen underofficer tillhörde det militära sekretariatet eller eljest tillkallades under revisionsarbetets första del, frågan om underofficerarnas ställning i den nya försvarsorganisationen icke kommit upp förr än mot slutet av revisionens arbete. Den 27 nov. 1922 ingavs en framställning till revisionen av underofficersförbundet om förändrad ställning för underofficerarna. Dessa skulle bl. a. erhålla en ny benämning och kallas vid armén »administrationsofficerare» och vid flottan »däcksofficerare».

Revisionen fann emellertid, enligt vad framgår av dess betänkande, att denna fråga icke stod i sådant omedelbart samband med den revisionen förelagda uppgiften att utarbeta en ny försvarsorganisation, att den nödvändigtvis behöfde upptagas i detta sammanhang. Revisionen inskränkte sig därför till att hemställa, att underofficersförbundets framställning senare ensam för sig finge upptagas till särskild prövning och att den därvid måtte vinna skäligt beaktande.

I de yttranden, som från olika håll avgåvos över revisionens behandling av detta ämne, förekom från underofficersförbundets sida — utom ett starkt betonat missnöje med att ärendet icke erhållit en omedelbar och mera ingående prövning — ett livligt förord åt förbättrade skolor för underbefäl över huvud taget. Dessutom framlade förbundet förslag till en ny form för rekrytering av det fast anställda manskapet.

Beträffande sistnämnda förslag mötte dock förbundet motstånd från generalstabschefen, som i stället förordnade en elevanskaffning efter ungefär skeppsgosseskolornas linjer. En ny läroanstalt, militärskolan, skulle enligt hans plan anordna tvååriga kurser för ynglingar på 16, 17 år, alltså före deras tillträde till egentlig militärtjänst.

Kungl. Maj:ts proposition nr 20 upptager emellertid, på skäl som av departementschefen närmare utvecklas, nästan inga utav de projekt och yrkanden, som på ifrågavarande område blivit väckta. Däremot framlägger regeringen förslag om att omvandla underofficerarna till »sekundofficerare». Därigenom komme de emellertid i löneavseende att i regel icke erhålla något förbättrat löneläge. Förändringen betyder egentligen endast en i förhållande till subalternofficerarna något höjd tjänsteställning. För övrigt utmynnalar propositionen på denna punkt blott i ett förord åt ett reorganiserat stipendieväsende.

Det synes med skäl kunna sättas i fråga huruvida Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt äro av den art, att de böra bifallas. Icke så att förstå, att den prestigeförbättring, de äldre underofficerarna därigenom erhålla gentemot fänrikar och löjtnanter, är omotiverad. Tvärtom. Men dessa ändringsförslag möta betänkligheter av annan art.

Vad då först beträffar namnförändringen är avsikten givetvis den, att titeln »sekundofficer» och »sekundlöjtnant» skall uppfattas så som den ursprungliga

latinska innebörden kan ge anledning till, nämligen, att man därmed åsyftar »den andre» eller »närmaste man» — till den förstställda titelinnehavaren. Emellertid har i vårt språkbruk ordet »sekunda» efter hand allt mera be- gagnats för att därmed känneteckna något undermåligt eller mindrevärdigt. Det är fara värt att denna sistnämnda valör kommer att vidhäfta ordet »sekund- officerare» på ett sådant sätt, att titelbytet, varigenom man ville undgå beteck- ningen »undre», blir ett hopp ur askan i elden. Det har också redan visat sig, att de enligt förslaget till sekundlöjtnanter upphöjda förvaltarna energiskt undanbett sig denna gradförstärkning.

Men viktigare beträffande denna »reform» är, att den kan visa sig vara ett formellt framsteg, men komma att bidra till ett undanskjutande av en lös- ning beträffande underofficersfrågornas realiteter.

Under överläggningarna i detta ämne inom försvarsrevisionen fördes från borgerligt vänsterhåll fram ett uppslag, som sedermera torde ha lagt beslag på ett ganska starkt intresse inom initierade kretsar. Det antydes för övrigt även i underofficersförbundets framställning och i den Kungl. propositionen. Uppslaget i fråga går därpå ut att ett antal officersbefattningar till och med kompanichef skulle besättas med dit befordrade underofficerare. Krigsskole- officerare skulle i subaltern- och kaptensgraderna väsentligt reduceras och före- komma endast i så stort antal som vore erforderligt för att där skulle finnas en tillräcklig rekryteringskälla för regementsofficerare och däröver liggande grader. I subaltern- och kompaniofficerstjänsterna skulle alltså »saxning» komma att ske mellan krigsskoleofficerare och till officerare befordrade under- officerare.

Givetvis kommer också emot en dylik anordning mer eller mindre befogade erinringar att kunna göras. Framst då att samarbetet i tjänsten emellan så olikartat utbildade element säkerligen kommer att gnissla, om det ens kan vara tänkbart att uppehålla. Från officerhåll skall man nog också förklara, att underofficerarna, även efter sovring och deltagandet i exempelvis en särskild kompaniofficerskurs, icke äga kompetens för en dylik uppgift.

Vid övervägandet mellan denna tankes debet och kredit synes dock det senare överväga. Det måste uppenbart anses vara ett omotiverat slöseri att konstru- era en officerskader inom vilken ett så stor antal dyrbart utbildade krafter nöd- gas, även om kåren vore aldrig så genomgående god, se befordringsgången obe- vekligt klippas av med kaptensgraden och att där nödgas gå i avsked. Och fråga är om icke en på detta sätt återhållen och snart förbigången kompanichef får sitt intresse och sin arbetsvillighet därigenom så knäckt, att han kan anses ge ett sämre arbetsresultat än den med stark tillfredsställelse dit placerade underofficeren. Säkert är, att den betydelsefulla befordringsutsikt, som med ett dylikt arrangement skulle öppna sig för de bästa viljorna inom underoffi- cerskåren, komme att där utgöra en kraftig och allmän sporre till högsta mått av arbetsduglighet. Det är synnerlig anledning antaga att vad som skulle brista hos de befordrade från den gruppen i kunskap och allmän bildning, bleve mer än ersatt genom en levande intensitet i arbetet. I varje fall synas till- räckliga skäl föreligga att bringa denna fråga under en fullständig utredning.

Givet är att årets riksdag icke kan åstadkomma en dylik undersökning eller än mindre lösa hela detta spörsmål. Goda skäl synas därför tala för att, oberoende av huruvida en försvarsreform samtidigt kan bringas till utförande eller icke, några ändringar av underofficerarnas tjänstegrader m. m. nu icke vidtagas, men att riksdagen däremot i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t påkallar en skyndsam utredning rörande hela här ovan berörda fråga. Därest en sådan utredning bedrivs med föresats att snarast görligt uppnå resultat, kommer den säkerligen att inom en relativt kort tid kunna uppvisa materiel för ett förslag i ämnet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, får jag hemställa,

att riksdagen måtte, med förklaring att den icke funnit sig kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag rörande förändrad benämning, nya tjänstegrader m. m. för underofficerare, hos Kungl. Maj:t i skrivelse anhålla om skyndsam utredning, huruvida icke frågan om underofficerarnas tjänsteställning och befordringsmöjligheter lämpligen kunde lösas enligt här ovan angivna grunder, samt att riksdagen snarast möjligt förelägges det förslag, vartill denna utredning kan giva anledning.

Stockholm den 25 febr. 1924.

Rob. Karlsson.

Ola Jeppson.

Adolf Janson.

A. Danielsson.

Oscar Carlsson.

Linus Lundström.